DOI: 10.59560/18291155-2026.1-283

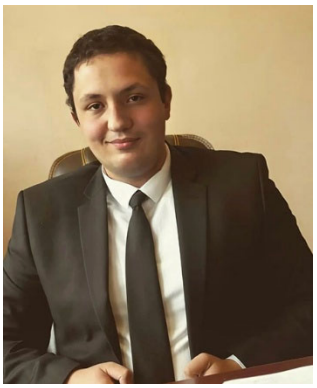

ԱՐԹՈՒՐ ՂԱՐԱԳՅՈԶՅԱՆ
Արդարադատության ակադեմիայի շրջանավարտ,
ՀՀ փաստաբանական ակադեմիայի ունկնդիր

ՏԱՐՈՆ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ
Վանաձորի պետական համալսարանի
իրավագիտության բաժնի 4-րդ կուրսի ուսանող

Գիտական ղեկավար՝ ԱՐՍԵՆ ՍԱՐԴԱՐՅԱՆ
«ԷԼ ԷՍ Է3» փաստաբանական
գրասենյակի հիմնադիր, փաստաբան,
իրավաբանական գիտությունների թեկնածու

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ◊ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ◊ 1(122) 2026

ՔՆՆՉԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՏԵՍԱՁԱՅՆԱԳՐՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

Ամփոփագիր

ՀՀ գործող քրեական դատավարության օրենսգիրքը (այսուհետ նաև՝ ՔԴՕ) որոշակիորեն լուծելով քննչական գործողությունների ընթացքում տեխնիկական միջոցների իրավական կարգավորման հարցը, այնուամենայնիվ, իրավակիրառ գործունեության ընթացքում հանգեցրել է դրա կիրառման կարգի տարբեր դրսևորումների՝ ձևավորելով հակասական և քրեական դատավարության հիմնարար սկզբունքների էությանը ոչ համահունչ քննչական պրակտիկա:

Հոդվածի շրջանակներում քննարկման առարկա են դարձվում քննչական գործողությունների ընթացքում պարտադիր տեսաձայնագրման պահանջի

պայմաններում գործնականում հաճախ հանդիպող խնդիրներն ու դրանց լուծման կառուցակարգերը:

Գիտակցելով ՀՀ-ում քննիչների աշխատանքային ծանրաբեռնվածության աստիճանը՝ միևնույն ժամանակ անընդունելի ենք համարում տեսաձայնագրման ամբողջականության, տեսանելիության և լսելիության պահանջը բովանդակային առումով չպահպանելը և գտնում ենք, որ ոչ պատշաճ տեսաձայնագրված քննչական գործողությունը կարող է առաջացնել տարաբնույթ դատավարական բարդություններ՝ դատարանում հետազոտելու անհնարինությունից մինչև ապացույցի անթույլատրելիության:

Խնդրո առարկա իրավիճակին անդրադառնալու անհրաժեշտությունն ավելի է սրվում այն հանգամանքի հաշվառմամբ, որ ՀՀ օրենսդիրը, ըստ էության, հրաժարվելով պահպանողական քրեադատավարական մտածողությունից, ՀՀ գործող քրեական դատավարության օրենսգրքով առաջին փորձն է կատարել կարգավորելու դատավարության ընթացքում տեխնիկական միջոցների կիրառման հարցը:

Տվյալ հանգամանքով պայմանավորված՝ օբյեկտիվ անհրաժեշտություն է առաջանում քննարկման առարկա դարձնել քրեական դատավարությունում տեխնիկական միջոցների արդյունավետ կիրառման կարգն ու պայմանները:

Իրավունքի համեմատական, համակարգային և այլ մեթոդների կիրառմամբ հոդվածում հիմնավորվում է քրեական դատավարության ընթացքում քննչական գործողությունների պատշաճ տեսաձայնագրության առանձնահատուկ կարևորությունն ու նշանակությունը, ինչպես նաև բացահայտվում է դրա կրիմինալիստիկական բովանդակությունը:

Հիմնաբառեր. քննչական գործողություններ, քննչական գործողության արձանագրություն, տեսաձայնագրություն, տեխնիկական միջոցներ:

<u>Նախաբան</u>

Քննչական գործողությունների տեսաձայանագրումը նորույթ էր ՀՀ քրեադատավարական համակարգի համար: ՀՀ գործող քրեական դատավարության օրենսգիրքն ուժի մեջ է մտել 2022 թվականի հուլիսի 1-ին և այն շրջադարձային էր ՀՀ քրեական դատավարության մոդելի համար: Բացի այն հանգամանքից, որ փոխվեց նախնական քննության մոդելը, էական փոփոխության ենթարկվեց նաև ապացուցման քրեադատավարական ինստիտուտը, նախաքննական ապացուցումը ստացավ թվային արգասիք, մասնավորապես՝ ներդրվեց քննչական գործողության կատարման

ընթացքում պարտադիր տեսաձայնագրման դատավարական նորմը, որի իրավական վերլուծությունից պարզ է դառնում, որ քննչական գործողության ժամանակ տեսաձայնագրության օգտագործումը դարձել է ընդհանուր պարտադիր կանոն (բացառությունների մասին՝ հաջորդիվ):

Տեխնիկական միջոցների կիրառումը քննչական գործողություններին վերաբերող այն ընդհանուր կանոններից է, որը տարածվում է գրեթե բոլոր գործողությունների վրա: Այս առումով մեծ հետաքրքրություն է ներկայացնում քննչական գործողությունների պարտադիր տեսաձայնագրման պահանջը, ինչը, ինչպես նշվեց, ՀՀ գործող քրեական դատավարության օրենսգրքի էական նորամուծություններից մեկն է: Այս կանոնից նախատեսված են միայն հազվադեպ հնարավոր բացառություններ, որոնք, ի տարբերություն նախկին կարգավորումների, այլևս չեն կարող կախված լինել քննիչի կամ քննչական գործողությանը մասնակցող այլ անձանց ցանկությունից կամ իրավիճակային նպատակահարմարությունից: Իր հերթին, դա նշանակում է, որ պահանջի պատշաճ կատարումն ապահովելու համար քննչական մարմինները պետք է հագեցած լինեն անհրաժեշտ քանակի և որակի տեխնիկական միջոցներով, ինչպես նաև դրանք բավականաչափ արհեստավարժ կերպով կիրառող քննիչներով:

Հետազոտության արդիականությունը պայմանավորված է նրանով, որ ՀՀ քննչական պրակտիկայում հաճախ են հանդիպում ոչ պատշաճ տեսաձայնագրված քննչական գործողություններ, որոնք, որպես կանոն, բացահայտվում են դատաքննության ընթացքում և առաջացնում դատավարական հետևանքներ, ուստի, սույն հոդվածի նպատակը գիտական մակարդակում քննչական պրակտիկայում իրականացվող տեսաձայնագրությունների առնչությամբ առաջացող գործնական խնդիրների վերհանումն ու դրանց հնարավոր լուծումների վերաբերյալ առաջարկությունների ներկայացումն է:

Համոզված լինելով և ընդգծելով, որ քննարկվող խնդիրն առավելապես պրակտիկ է, ոչ թե օրենսդրական կարգավորումների մակարդակում, գտնում ենք, որ սույն հոդվածի շրջանակներում բարձրացված հարցի պատասխանն անհրաժեշտ է քննարկել առավել խորությամբ՝ դատաքննչական պրակտիկայում առաջացող խնդիրների վերհանման և դրանց հանգեցրած իրավական հետևանքների համակողմանի գնահատման տեսանկյունից:

1) <u>Քննչական գործողության տեսաձայնագրության ապացուցողական նշանակությունը ՀՀ քրեական դատավարությունում</u>

ՀՀ դատավարագետները նշում են, որ ապացույցների բնորոշումը քրեական դատավարության կենտրոնական, միաժամանակ, ամենաբարդ, հակասական և վիճելի

հարցերից է, ինչը պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ այս ոլորտում խաչվում են փիլիսոփայությունը, տրամաբանությունը և իրավագիտությունը՝ յուրաքանչյուրն իր՝ միմյանցից էապես տարբերվող հասկացութային ապարատով[1]:

«Ապացույց» հասկացության օրենսդրական բնորոշումը հազվադեպ է հանդիպում. նման դեֆինիտիվ նորմեր նախատեսված են հիմնականում հետխորհրդային պետությունների դատավարական օրենքներում, իսկ եվրոպական երկրների դատավարական համակարգերը բավարարվում են միայն ապացույցի դոկտրինալ բնորոշմամբ (օրինակ՝ Գերմանիա, Ավստրիա)[2]:

ՀՀ քրեադատավարական համակարգում տրված են «ապացույց»-ի ինչպես դոկտրինալ, այնպես էլ օրենսդրական բնորոշումները: Դոկտրինում առավել ընդունված է այն տեսակետը, որ ապացույցը փաստական տվյալի (ինֆորմացիայի) և դրա աղբյուրի (նյութական կրիչի) միասնությունն է, ինչը թույլ է տալիս ապացույցը դիտարկել դրա ձևի և բովանդակության միասնության համատեքստում:

Այս մոտեցումն ընկած է նաև ապացույցի ներկայիս օրենսդրական բնորոշման հիմքում: Ի հակառակ ապացույցի մասին դոկտրինալ մակարդակում հակասական մեկնաբանությունների, ՔԴՕ 6-րդ հոդվածի 1-ին մասի 39-րդ կետում հստակ սահմանվել է ապացույցի դեֆինիցիան:

ՔԴՕ 6-րդ հոդվածի 1-ին մասի 39-րդ կետի համաձայն՝ *«39) ապացույց՝ փաստի վերաբերյալ օրենքով սահմանված կարգով ստացված տվյալ, որի հիման վրա քննիչը, դատախազը, դատարանը պարզում են ապացուցման ենթակա հանգամանքների առկայությունը կամ բացակայությունը, ինչպես նաև վարույթի համար նշանակություն ունեցող այլ հանգամանքներ»:*

ՔԴՕ 86-րդ հոդվածի 1-ին մասի 9-րդ կետի համաձայն՝ «*1. Քրեական վարույթում ապացույց են՝*

(…)

9) ապացուցողական և վարութային այլ գործողությունների արձանագրությունները.

(…)»:

ՔԴՕ 214-րդ հոդվածի համաձայն՝ *«1. Քննչական գործողության ընթացքը և արդյունքներն ամրագրելու, հանցագործության հետքերը և իրեղեն ապացույցները հայտնաբերելու, ամրապնդելու և վերցնելու նպատակով կարող են կատարվել*

[1] Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարություն: Մաս 1: Հեղ. խումբ, գիտ. խմբ. Ա. Ղամբարյան, 2-րդ լրամշակված հրատ.: Եր., «Լուսաբաց հրատարակչատուն», 2017, էջեր 357-360:

[2] **Трефилов А.А.** Уголовный процесс зарубежных стран. Том 1 (15). Уголовный процесс Швейцарии. - М.: Изд. НИПКЦ Восход-А, 2016. - С. 290.

ձայնագրում, լուսանկարում, պատրաստվել հետքերի ծեփապատճեններ և դրոշմվածքներ, կիրառվել այլ տեխնիկական միջոցներ:

2. Տեխնիկական միջոցներ կիրառելուց առաջ քննիչն այդ մասին տեղեկացնում է քննչական գործողության մասնակիցներին, ինչպես նաև միջոցներ է ձեռնարկում տեխնիկական միջոցների սարքինությունն ստուգելու ուղղությամբ:

3. Սույն օրենսգրքի 208-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված քննչական գործողությունները (բացառությամբ փաստաթղթի զննության, տեղեկատվության պահանջի և առարկաներ կամ փաստաթղթեր վերցնելու) պարտադիր տեսաձայնագրվում են, բացառությամբ երբ դա օբյեկտիվորեն անհնար է:

(…)

5. Տեսաձայնագրման միջոցով կատարված քննչական գործողության արձանագրությունն ապացուցման գործընթացում չի կարող օգտագործվել առանց տվյալ քննչական գործողության տեսաձայնագրության հասանելիության կամ տեսաձայնագրության էլեկտրոնային կրիչի

(…)»:

ՔԴՕ 215-րդ հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն՝ *«3. Տեսաձայնագրմամբ, այդ թվում՝ տեսակապի միջոցով կատարված քննչական գործողության արձանագրությունում միայն նշվում են տվյալ գործողության էությունը, հակիրճ բովանդակությունը և հիմնական արդյունքները»:*

ՔԴՕ 216-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետի համաձայն՝ *«1. Քննչական գործողության արձանագրությանը համարակալված կցվում են հետևյալ հավելվածները.*

(…)

2) քննչական գործողության ընթացքն ու արդյունքներն ամրագրած էլեկտրոնային կրիչները, տեսաերիզները, ձայնագրությունները, լուսանկարչական նեգատիվները և լուսանկարները.

(…)»:

Նույն հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն՝ *«3. Սույն հոդվածի 1-ին մասում նշված նյութերը քննչական գործողության արձանագրության բաղկացուցիչ մաս են և չեն կարող օգտագործվել առանց արձանագրության, ինչպես նաև այն դեպքում, երբ դրանցում պարունակվող տվյալների ամբողջականությունը խախտված է»:*

Վերոնշյալ քրեադատավարական նորմերի համադրված վերլուծությունից հետևում է, որ ՀՀ օրենսդիրը, սահմանելով քննչական գործողությունների տեսաձայնագրման ընդհանուր կանոն (բացառությամբ փաստաթղթի զննության, տեղեկատվության

պահանջի և առարկաներ կամ փաստաթղթեր վերցնելու), միևնույն ժամանակ, պարտադիր է համարել համառոտ արձանագրության կազմումը:

Ընդ որում, քննչական գործողության արձանագրությանը, որպես հավելված, ի թիվս այլնի, կցվում են տվյալ գործողության ընթացքն ու արդյունքներն ամրագրած էլեկտրոնային կրիչները, որոնց մեջ ներառված է նաև տեսաձայնագրման միջոցով կատարված քննչական գործողության տեսաձայնագրման էլեկտրոնային կրիչը: Հետևաբար, քննչական գործողության տեսաձայնագրման էլեկտրոնային կրիչը հանդիսանում է արձանագրության բաղկացուցիչ մասը և ինքնին ապացույցի ինքնուրույն տեսակ չէ:

Հեղինակների մի խումբ նշում է, որ տեսաձայնագրությունն, ըստ էության, քննչական գործողության արձանագրության բաղկացուցիչ մասն է, որի ապացուցողական նշանակությունն անբաժան է դրա նկարագրությունից[1]:

Ս. Շեյֆերն իրավացիորեն նշում է, որ չպետք է անտեսել քննչական գործողության արձանագրության և դրան կցված հավելվածների՝ տեղեկատվության փոխանցման ձևերի միջև առկա տարբերությունը: Օրինակ՝ տեսանկարահանումն արտացոլում է գործընթացների դինամիկ պատկերը, մինչդեռ արձանագրությունը գործողությունների նկարագրությունն է: Այս առումով խիստ վերապահումով պետք է պատկերը դիտել որպես նկարագրության բաղկացուցիչ մաս: Ըստ Շեյֆերի՝ քննչական գործողության արձանագրությունը և տեսաձայնագրությունը ձևավորում են համալիր ապացույց, որի տարրերը փոխլրացնում և հարստացնում են միմյանց[2]:

Այնուամենայնիվ, հարկ է նկատել, որ ապացուցողական իրավունքի տեսանկյունից գործում է քննչական գործողության արձանագրության և տեսաձայնագրության օգտագործման անբաժանելիության սկզբունքը, որը ցույց է տալիս այս երկուսի փոխադարձ և անխզելի կապը, հետևաբար, **ինչպես քննչական գործողության արձանագրությունը չի կարող օգտագործվել առանց քննչական գործողության տեսաձայնագրության, այնպես էլ՝ հակառակը[3]:**

Թիվ ԵԴ1/1691/01/24 քրեական գործով, ըստ մեղադրանքի՝ Արմեն Հովհաննեսի Մանուկյանի, 03.07.2025 թ. դատավճռում, Դատարանն արձանագրել է.

[1] Теория доказательств в советском уголовном процессе // Отв. ред. Н.В. Жогин. изд. 2-е. - М.: Изд. Юридическая литература, 1973. - С. 677.

[2] **Шейфер С.А.** Следственные действия. Система и процессуальная форма. - М.: Юрлитинформ, 2001. - С. 195-196.

[3] **Ղամբարյան Ա., Հովհաննիսյան Ա.**, Ապացուցման միջոցները և ապացուցումը Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարությունում: Գիտաուսումնական ձեռնարկ: Գիտ. խմբ. Ա. Ղամբարյան. Եր., ՀՌՀ հրատ., 2025, էջ 472:

«(…) խուզարկության ընթացքում կիրառվել է տեսանկարահանում (SPECTRE V7) մոդելի տեսախցիկով՝ դրա վերաբերյալ առկա է նշում արձանագրության մեջ, սակայն տեսագրությունը պարունակող որևէ կրիչ Դատարան չի ներկայացվել: Նշված հարցի հետ կապված հանրային մեղադրողը պարզաբանում է ներկայացրել առ այն, որ տեսագրությունը չի պահպանվել և հնարավոր չէ այն վերարտադրել: Նման պարագայում ստացվում է, որ խուզարկություն քննչական գործողության արձանագրության հետ չի ներկայացվել նշված գործողության բաղկացուցիչ մաս հանդիսացող տեսաձայնագրության հասանելիություն կամ տեսաձայնագրության էլեկտրոնային կրիչը, այլ կերպ ասած՝ տեսանկարահանմամբ կատարված գործողության տեսանկարահանման տեսագրությունն առկա չէ: ***<u>Նման պարագայում պետք է արձանագրել, որ առկա է ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 214-րդ հոդվածի 5-րդ մասով նախատեսված իրավիճակ, հետևաբար, բնակարանի խուզարկություն քննչական գործողությունը և դրա արդյունքում ստացված տեղեկությունները չեն կարող օգտագործվել որպես թույլատրելի ապացույց՝ մեղադրյալի մեղքը հիմնավորելու համար»:</u>***

Ստացվում է, որ թեև ապացուցողական գործողությունների արձանագրությունը որպես ապացույցի ինքնուրույն տեսակ, ուղղակիորեն ամրագրված է ապացույցների տեսակները թվարկող հոդվածում (ՔԴՕ 86-րդ հոդված, 1-ին մաս, 9-րդ կետ), այնուամենայնիվ, քննչական գործողության տեսաձայնագրման բացակայությունն ինքնին բացառում է քննչական գործողության արձանագրության օգտագործումը ապացուցման գործընթացում, այլ կերպ ասած՝ առկա է ապացուցման գործընթացում քննչական գործողության արձանագրության մեկուսի օգտագործման արգելք: Բնականաբար, խոսքը չի վերաբերում փաստաթղթի զննության, տեղեկատվության պահանջի և առարկաներ կամ փաստաթղթեր վերցնելու արձանագրություններին, քանի որ քննիչը չունի դրանց ընթացքի տեսաձայնագրման պարտականություն այն տրամաբանությամբ, որ դրանց բնօրինակները պահպանվում են քրեական վարույթի նյութերում և կարող են անխոչընդոտ հետազոտվել նաև դատարանում՝ հիմնական դատալսումների ընթացքում, ուստի դրանց ընթացքի տեսաձայնագրման անհրաժեշտությունը բացակայում է:

Նշվածից հետևում է, որ նախաքննության ընթացքում տեսաձայնագրման ենթակա քննչական բոլոր գործողությունները պետք է իրականացվեն պատշաճ կարգով՝ իրապես ապահովելով դրա ամբողջականությունը, տեսանելիությունը (ընդգրկվածությունը, լուսավորությունը և այլն) և լսելիությունը (այս մասին՝ հաջորդիվ), իսկ դրա արդյունքով

կազմված քննչական գործողության արձանագրության բովանդակությունը պետք է ամբողջությամբ համապատասխանի տեսաձայնագրության բովանդակությանը:

Քննչական գործողությունների արձանագրությունների և դրան որպես հավելված կցված տեսաձայնագրության բովանդակության փոխհարաբերակցության հարցը քննարկելիս անհրաժեշտ է հաշվի առնել, որ տեսաձայնագրությունը a priori պետք է ավելի շատ տեղեկություն պարունակի, քան արձանագրությունը, քանի որ արձանագրության մեջ պետք է նշվի միայն տեսաձայնագրված քննչական գործողության հակիրճ նկարագիրը, հետևաբար, այս դեպքում ապացույցի գնահատման տեսանկյունից բարդություն չի առաջանում:

Այլ է իրավիճակը քննչական գործողության արձանագրության բովանդակության սահմանազանցման (էքսցեսի) դեպքում, երբ այն պարունակում է ավելի շատ տեղեկություն, քան տեսաձայնագրությունը: Այս դեպքում պետք է կիրառել ՔԴՕ 215-րդ հոդվածի 5-րդ մասով սահմանված նորմը, ըստ որի տեսաձայնագրման միջոցով կատարված քննչական գործողության արձանագրությունն ապացուցման գործընթացում չի կարող օգտագործվել առանց տվյալ քննչական գործողության տեսաձայնագրության հասանելիության կամ տեսաձայնագրության էլեկտրոնային կրիչի: Եթե տեսաձայնագրությունն է հանդիսանում տվյալ քննչական գործողության արձանագրության որպես ապացույց օգտագործելու նախապայմանը, ապա դրանից բխում է, որ նաև այն դեպքերում, երբ քննչական գործողության արձանագրությունը, մեծամասամբ համապատասխանելով տեսաձայնագրության բովանդակությանը, այնուամենայնիվ պարունակում է այնպիսի տեղեկատվություն, որը չի ամրագրվել տեսաձայնագրմամբ, ապա a fortiori այն ևս չի կարող օգտագործվել ապացուցման գործընթացում:

Նույն տրամաբանության շրջանակներում պետք է մոտենալ նաև քննչական գործողության տեսաձայնագրության և արձանագրության հնարավոր հակասության հարցին, երբ միևնույն հանգամանքի վերաբերյալ քննչական գործողության արձանագրությունում և դրա ընթացքն ամրագրող էլեկտրոնային կրիչում առկա են միմյանց հակասող տեղեկություններ: Այս դեպքում անհրաժեշտ կլինի պարզել, թե արդյոք տեսաձայնագրությունը մոնտաժված (փոփոխված) է, այսինքն խախտված է վերջինիս ամբողջականությունը, որին ժխտական պատասխան տալու դեպքում կարելի

է ենթադրել, որ արձանագրությունում նշվել են իրականությանը չհամապատասխանող տվյալներ[1]:

Մեր կարծիքով, քննարկվող իրավիճակում, հակասության պատճառը չհայտնաբերելու դեպքում, առնվազն հակասող մասով այդ տվյալները չեն կարող օգտագործվել ապացուցման գործընթացում:

2) <u>Տեսաձայնագրման ամբողջականության, տեսանելիության և լսելիության օրենսդրական պահանջը</u>

ՔԴՕ 214-րդ հոդվածի 4 մասի համաձայն՝ *«(…) 4. Տեսաձայնագրումը պետք է իրականացվի քննչական գործողությունը սկսելու պահից մինչև դրա ավարտը, առանց ընդհատման, բացառությամբ անկանխատեսելի տեխնիկական անսարքության կամ օբյեկտիվ անհնարինության այլ դեպքերի: Տեսաձայնագրման ընդհատման դեպքում քննչական գործողության կատարումն ընդհատվում է, որի պատճառները նշվում են այդ նպատակով կազմվող առանձին արձանագրությունում: Քննչական գործողության կատարումը շարունակվում է տեսաձայնագրումը վերսկսելու պահից: Մինչ այդ քննիչը միջոցներ է ձեռնարկում քննչական գործողության բնականոն ընթացքը և արդյունավետությունն ապահովելու ուղղությամբ: Տեսաձայնագրման դեպքում ապահովվում են քննչական գործողության ընթացքի ամբողջականությունը, տեսանելիությունը (ընդգրկվածությունը, լուսավորությունը և այլն) և լսելիությունը: Տեսաձայնագրությունը չի կարող մոնտաժվել կամ այլ կերպ փոփոխվել:*

(…)»

Նշված նորմի իրավական վերլուծության արդյունքում պարզ է դառնում, որ օրենսդիրը սույն կարգավորումն անմիջականորեն կապում է քննչական գործողության քրեագիտական հարթության հետ, նշելով, որ այն պետք է լինի տեսանելի, լսելի և ամբողջական: Նշված պահանջները համեմատելով քրեագիտական տակտիկայի հանրահայտ մեթոդների հետ՝ պարզ է դառնում, որ այն հանդիսանում է քննչական գործողության արդյունավետության, օբյեկտիվության, լրիվության երաշխիք, քանի որ ապացույցների ստուգման և գնահատման փուլում քննիչը, հսկող դատախազը կամ դատարանը հնարավորություն են ստանում ամբողջովին վերլուծության ենթարկել քննչական գործողության ընթացքը և դրա արդյունքում քննության համար նշանակություն ունեցող ապացույցները:

[1] **Ղամբարյան Ա., Հովհաննիսյան Ա.**, Ապացուցման միջոցները և ապացուցումը Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարությունում: Գիտաուսումնական ձեռնարկ: Գիտ. խմբ. Ա. Ղամբարյան: Եր., ՀՌՀ հրատ., 2025, 472-474 էջեր:

ՀՀ Կառավարության 2022 թվականի ապրիլի 7-ին ընդունված «Քննչական գործողության ընթացքում կիրառվող տեխնիկական միջոցների բնութագիրը և չափանիշները, տեխնիկական միջոցների օգտագործման կարգը սահմանելու և Հայաստանի Հանրապետության Կառավարության 2019 թվականի ապրիլի 11-ի 401-ն որոշումն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» վերտառությունը կրող N 457-Ն որոշման 2-րդ մասի 5-րդ կետը սահմանում է, որ «Տեխնիկական միջոցների օգտագործման արդյունքում ստացված տվյալները պետք է լինեն ամբողջական և ճշգրիտ (հավաստիության սկզբունք)»:

Հավաստիության սկզբունքի մեկնաբանությունը չդարձնելով մեկուսի իրավական տարր՝ պետք է արձանագրել, որ այն ուղղակի (էքսպլիցիտ) իրավական կապի մեջ է գտնվում ապացույցների արժանահավատության կոմպոնենտի հետ, քանի որ, եթե քննչական գործողության ժամանակ տեսաձայնագրության մեջ տեղի ունեցող ընթացքն ամբողջությամբ չի ֆիքսվում կամ ֆիքսվում է խաթարված, ապա քննության առարկա է դառնում ձեռք բերված ապացույցի արժանահավատության և թույլատրելիության հարցը:

Անդրադարձ կատարելով ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 214-րդ հոդվածի 4-րդ մասին՝ ակնհայտ է, որ քննչական գործողությունը սկսելուն պես պետք է տեսախցիկը լինի միացված վիճակում և ամբողջ քննչական գործողության կատարման ընթացքում այն պետք է լինի միացված, որը, մեր կարծիքով, խնդրահարույց է: Կան քննչական գործողությունների տեսակներ, որտեղ տեսախցիկի օգտագործումը խնդիրներ չի առաջացնում, օրինակ՝ քննիչի առանձնասենյակում վկայի հարցաքննության ժամանակ, սակայն գործնական խնդիրներ կարող են առաջանալ բնակարանի խուզարկության ընթացքում, քանի որ հասկանալի չէ, թե քննիչը ինչպես պետք է մեկ ձեռքով պահի տեսախցիկը, մյուս ձեռքով կատարի խուզարկությունը և դրա ընթացքում կամ ավարտից անմիջապես հետո, տեսախցիկը միացված վիճակում բնակարանի խուզարկության արձանագրություն կազմի:

Խնդիրը ամբողջ համակցության մեջ քննարկելով՝ պետք է անդրադառնալ ՔԴՕ 42-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետին՝

Հետաքննիչը՝

«(…)

օժանդակում է ապացուցողական և վարութային այլ գործողությունների կատարմանը.

(…)»

Նույն օրենսգրքի 188-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ *«Հետաքննությունը կատարվում է նախաձեռնված քրեական վարույթի մասին հետաքննության մարմնի*

կողմից պատշաճորեն տեղեկանալու հիմքով: Հետաքննությունն սկսվում է միայն նախաքննությունը սկսելուց հետո:

(...)»

Նշված երկու նորմերի վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ հետաքննության ինստիտուտն ուղղված է նախաքննությանը օժանդակելուն, իսկ ՔԴՕ 42-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետը մասնավորեցնում է և նշում, որ այն կատարվում է ապացուցողական գործողությունների օժանդակությամբ: Նշվածը նշանակում է, որ հետաքննության մարմնի աշխատակիցները քննչական գործողության ժամանակ պետք է ցուցաբերեն բավարար ակտիվություն, ուշադիր մասնակցեն քննչական գործողությանը, լինեն զգոն, հասկանան ենթադրյալ հանցանքի կատարման հնարավոր մեխանիզմները և այլն:

Օժանդակում տերմինը չի կարող մեկնաբանվել այնքան լայն, որ դրա քրեադատավարական իմաստը մղվի հետին պլան: Բնակարանի խուզարկության կամ դեպքի վայրի զննության ժամանակ քննիչի մոտ պարտադիր պետք է ծագի այն հարցը, թե ով պետք է պահի տեսախցիկը: Անշուշտ, քննչական գործողության կատարման այս փուլում սկսվում են որոշակի անհարմարություններ:

1. Եթե տեսախցիկը պետք է պահի հետաքննիչը, ապա հետաքննիչը ինչպե՞ս պետք է կատարի իր բուն օժանդակման գործառույթը, օրինակ՝ բնակարանի խուզարկության ժամանակ հետաքննիչը, եթե պետք է տեսախցիկը պահի, ապա նա այլևս չի կարողանա ակտիվ մասնակցել խուզարկության բուն գործընթացին, նրա դերակատարությունը կդառնա պասիվ:

2. Եթե տեսախցիկը պետք է պահի հետաքննիչը, ստեղծվում է մի անցանկալի իրավիճակ, երբ քննչական մարմինը՝ ելնելով օրենսդրական պահանջից, ակամա հետաքննիչին վերապահում է տեխնիկական սպասարկում իրականացնող անձի դեր, որն անթույլատրելի է:

2.1. Եթե տեսախցիկը պահում է հետաքննիչը, ապա հարց է առաջանում, արդյո՞ք վերջինս անցել է հատուկ տեխնիկական պատրաստություն կամ եթե անցել է, արդյո՞ք նա տիրապետում է հենց այն տեսախցիկի մոդելի տեխնիկական կարգավորումներին, որոնք օգտագործում է ՀՀ քննչական կոմիտեն:

2.2. Եթե տեսախցիկը պահում է հետաքննիչը, ապա հարց է առաջանում, թե հետաքննիչը ինչպես պետք է կռահի կամ իմանա, թե տեսախցիկը կոնկրետ որ մասի կամ տեղանքի որ կետում պետք է պահի, որպեսզի հստակ ֆիքսվի քննիչի գործողությունների բովանդակությունը:

3. Եթե տեսախցիկը պետք է պահի քննիչը, ապա ինչպես պետք է նա մի ձեռքով կատարի բուն քննչական գործողությունը, օրինակ՝ բնակարանի խուզարկության

ժամանակ քննիչը չի կարող մեկ ձեռքով պահել տեսախցիկը, իսկ մյուս ձեռքով ինչ-որ իրեր կամ այլ հետքեր փնտրել, փաթեթավորել խուզարկության ընթացքում հայտնաբերված առարկաները, փաստաթղթերը և այլ նյութերը:

4. Եթե տեսախցիկը պահում է քննիչը, ապա հարց է առաջանում՝ ինչպե՞ս պետք է կազմվի արձանագրությունը: Ակնհայտ է, որ քննիչը չի կարող տեսախցիկը ձեռքին պահած կազմել արձանագրությունը, հետևաբար, այն ևս մեկ անգամ պետք է հանձնվի հետաքննիչին, որպեսզի վերջինս տեսախցիկը միացված վիճակում պահի, և քննիչը կազմի արձանագրություն՝ հաշվի առնելով տեսաձայնագրության անընդհատության պահանջը:

Այսպիսով, ստեղծվում է մի իրավիճակ, երբ քննչական գործողության մի մասն ամրագրում է քննիչը, իսկ մյուս մասը՝ հետաքննության մարմնի աշխատակիցը: Խուսափելով քրեադատավարական դուալիզմից, պետք է արձանագրենք, որ տպավորություն է ստեղծվում, թե քննչական գործողությունը կատարողը և՛ քննիչն է, և՛ հետաքննության մարմնի աշխատակիցը, որը անթույլատրելի է, քանի որ գործող քրեադատավարական դոկտրինի և օրենսգրքի համաձայն՝ քննչական գործողության հեղինակը և պատասխանատուն քննիչն է, այլ ոչ թե հետաքննության մարմնի աշխատակիցը:

Ինչ վերաբերում է այն մոտեցմանը, որ քննիչը կարող է տեսախցիկը ամրացնել իր հագուստից, ևս անտրամաբանական է, քանի որ ցանկացած պահի այն կարող է վայր ընկնել: Բացի այդ, տվյալ դեպքում քննիչը չի տեսնում, թե կոնկրետ ինչ է նկարահանում տեսախցիկը: Նշված հանգամանքն արդեն իսկ խնդրահարույց է տեսաձայնագրման ամբողջականության տեսանկյունից:

Անհրաժեշտ է քննարկել նաև այն իրավիճակները, երբ հարցաքննության կամ առերեսման ընթացքում տեսախցիկը տեղակայվում է քննիչի աշխատասենյակի այնպիսի հատվածում, որտեղից ամբողջությամբ տեսանելի չէ հարցաքննվող անձը կամ քննիչը (օրինակ՝ հարցաքննվողի կամ քննիչի մեջքի հետևում), քանի որ նշված դեպքում առաջանում է ողջամիտ կասկած, թե արդյոք քննիչը, օրինակ, մարմնական որևէ շարժումով չի հուշում հարցաքննվողին ու նրանից ստանում ակնկալվող պատասխանները: Այս հանգամանքի հաշվառմամբ, գտնում ենք, որ հարցաքննության կամ առերեսման նկարահանման ընթացքը պետք է իրականացվի քննիչի աշխատասենյակի այնպիսի հատվածից, որտեղից բավարար լուսավորությամբ և պարզությամբ երևում է, առաջին հերթին, հարցաքննվող անձը և նրա ժեստիկուլյացիան: Տեսախցիկը պետք է հնարավորինս նկարահանի քննիչի ամբողջ աշխատասենյակը,

որպեսզի նաև հնարավոր լինի պարզել, թե արդյոք բացի քննչական գործողության մասնակիցներից որևէ այլ անձ գտնվում է աշխատասենյակում, թե ոչ:

Անդրադառնալով տեսաձայնագրված քննչական գործողության լսելիության խնդրին՝ գտնում ենք, որ այն կախված է ինչպես տեսախցիկի տեխնիկական բնութագրից, այնպես էլ այն օգտագործելու կանոնների պահպանումից: Տեսաձայնագրության լսելիության տարրի պահպանումն ունի էական նշանակություն դատարանում այն հետազոտելիս, քանի որ դրանում արձանագրված բառերը կամ արտահայտությունները ընկալելի չլինելու դեպքում հնարավոր չի լինի այն պատշաճ հետազոտել ու գնահատել:

3) <u>Ոչ պատշաճ տեսաձայնագրված քննչական գործողության անթույլատրելիության հիմնավորումներն ու իրավական հետևանքները</u>

Ոչ պատշաճ տեսաձայնագրված քննչական գործողությունը որևէ դեպքում իրավաչափ համարվել չի կարող և առաջացնում է տարաբնույթ բացասական դատավարական հետևանքներ: Ընդհանրացնելով՝ այդ հետևանքները կարելի է դասակարգել երկու խմբի: Առաջին խմբում դատավարության բնականոն ընթացքի հետ կապված խնդիրներն են, իսկ երկրորդ խումբը կազմում են տվյալ քննչական գործողության արդյունքով ձեռք բերված ապացույցի հավաստիության և թույլատրելիության հետ կապված խնդիրները:

Ինչպես արդեն նշեցինք, նախաքննության ընթացքում կատարված քննչական գործողության տեսաձայնագրության ամբողջականության, տեսանելիության և լսելիության պահանջները չպահպանելը հիմնական դատալսումների ընթացքում առաջացնում է այն հետազոտելու դժվարություններ, որոնց արդյունքում անհրաժեշտություն է առաջանում առավել ճիշտ կարգավորել ձայնի բարձրությունը, տեսաձայնագրությունը դիտել մի քանի անգամ և այլն: Իսկ այն դեպքերում, երբ քննչական գործողության տեսաձանագրումն իրականացվել է դատավարական օրենքով նախատեսված ընթացակարգի (ՔԴՕ 97-րդ հոդված, 3-րդ մաս, 3-րդ կետ) կամ այլ պահանջների խախտմամբ, ապա պետք է արձանագրել, որ առաջանում են տվյալ քննչական գործողության ու դրա արդյունքով ձեռք բերված ապացույցների հավաստիության, թույլատրելիության և օգտագործման սահմանափակումների խնդիրներ[1], քանի որ հաճախ դրանք օբյեկտիվորեն հնարավոր չի լինում չեզոքացնել այլ

[1] ՔԴՕ 97-րդ հոդվածի 5-րդ մասի 1-ին կետի համաձայն՝ օրենքով սահմանված կարգով ձեռք բերված տվյալները չեն կարող որպես ապացույց օգտագործվել, եթե առկա է դրանք փոխարինած լինելու կամ դրանց հատկանիշները փոփոխած լինելու ողջամիտ կասկած:

ապացուցողական գործողությունների կատարմամբ: Նշվածի կարևորությունը պետք է գնահատել նաև այն համատեքստում, որ քրեական դատավարությունում ապացույցները հաճախ ածանցվում են քննչական գործողության արդյունքով ձեռք բերված ապացույցներից և քննչական գործողության անթույլատրելիության դեպքում ածանցյալ ապացույցները ևս պետք է ճանաչվեն անթույլատրելի:

Օրինակ՝ թիվ ԼԴ/0090/01/24 քրեական գործով, ըստ մեղադրանքի Կարեն Սարգսի Մխիթարյանի, Դատարանը, 11.04.2024 թ. «Ապացույցն անթույլատրելի ճանաչելու միջնորդությունը քննության առնելու մասին» որոշմամբ մեղադրյալի բնակարանում կատարված խուզարկության անթույլատրելիության հիմքում, ի թիվս այլնի, դրել է հետևյալ եզրահանգումը.

«(…) Տեսաձայնագրումը պետք է իրականացվի քննչական գործողությունը սկսելու պահից մինչև դրա ավարտը՝ առանց ընդհատման, մինչդեռ սույն դեպքում տեսաձայնագրությունը չի ընդգրկում քննչական գործողության ամբողջ ընթացքը: *Սույն գործով քննիչի կատարած գործողությունները կասկածի տակ են դնում հայտնաբերված զանգվածի ամբողջականությունը և դրանք փոխարինած լինելու կամ դրանց հատկանիշները փոփոխած լինելու ողջամիտ կասկածը հնարավոր չէ չեզոքացնել ոչ քննիչի ցուցմունքով, ոչ սույն գործով կատարված որևէ այլ ապացուցողական գործողությամբ: Դատարանի համար ընդունելի չէ նաև քննիչի այն բացատրությունը, որ տեսախցիկի անսարքության պատճառով է, որ ննջասենյակից հայտնաբերված զանգվածը թղթի վրա տեղափոխելու դրվագը նկարահանված չէ: Դատարանը փաստում է, որ քրեադատավարական նորմերի համաձայն անկանխատեսելի տեխնիկական անսարքության, տեսաձայնագրառման ընդհատման դեպքում քննչական գործողության կատարումն ընդհատվում է, որի պատճառները նշվում են այդ նպատակով կազմվող առանձին արձանագրությունում և քննչական գործողության կատարումը շարունակվում է տեսաձայնագրումը վերսկսելու պահից, մինչդեռ տվյալ դեպքում քննիչը խուզարկությունը չի ընդհատել, շարունակել է իր գործողություններն առանց տեսաձայնագրության:*

(…) Այսպիսով, վերը շարադրված իրավանորմերի լույսի ներքո գնահատելով սույն քրեական գործով մեղադրանքի հիմքում դրված մյուս ապացույցները՝ դատաքիմիական փորձաքննության (…) եզրակացությունը, իրեղեն ապացույց (…) թմրամիջոցը, Դատարանը գտնում է, որ դրանք անթույլատրելի են, քանի որ հիմնված են օրենքի էական խախտմամբ կատարված խուզարկություն քննչական գործողության և դրա արդյունքում ձեռք բերված ապացույցի վրա»:

Սույն քրեական գործով 10.11.2024 թ. դատավճռի դեմ դատախազի վերաքննիչ բողոքը քննության առնելով՝ ՀՀ Վերաքննիչ քրեական դատարանը 16.12.2024 թ. որոշմամբ արձանագրել է հետևյալը.

*«(…) Վերաքննիչ դատարանը համակարծիք է Առաջին ատյանի դատարանի այն պատճառաբանությունների հետ, որ չի պահպանվել խուզարկության կատարման, արձանագրություն կազմելու և տեսաձայնագրություն կատարելու պայմանները և կարգը: Քննիչը, խուզարկություն կատարելով մեղադրյալի բնակարանում, չի արձանագրել վերցված զանգվածի քաշը, չափը, չի փաթեթավորել, չի նշել փաթեթների քանակը, **իսկ ննջասենյակից հայտնաբերված զանգվածը վերցնելն առհասարակ տեսագրությունով տեսանելի չէ (…):***

*Գործով ձեռք բերված մյուս ապացույցի՝ դատաքիմիական փորձաքննության (…) եզրակացության մասով նույնպես Առաջին ատյանի դատարանն իրավացիորեն արձանագրել է, որ այն պատճառահետևանքային կապի մեջ է գտնվում օրենքի էական խախտմամբ կատարված խուզարկություն քննչական գործողության և դրա արդյունքում ձեռք բերված ապացույցի հետ, որպիսի պայմաններում, **հաշվի առնելով «թունավոր ծառի պտուղների» կանոնը, նշված ապացույցի օգտագործումը նույնպես անթույլատրելի է»:***

Ամփոփում

Ամփոփելով գտնում ենք, որ նախաքննության ընթացքում կատարված քննչական գործողության պատշաճ տեսաձայնագրությունը խիստ կարևոր է քրեական վարույթի հետագա ընթացքի համար և՛ դրա համակողմանիության, լրիվության, օբյեկտիվության ու արդարացիության, և՛ դատարանում պատշաճ ապացուցման քրեադատավարական սկզբունքի պահպանման տեսանկյունից: Քննիչը՝ որպես վարույթն իրականացնող մարմին, նախաքննության ընթացքում տեսաձանագրման ենթակա քննչական գործողությունները պետք է կատարի կամ հանձնարարի կատարել բարեխիղճ և արհեստավարժ կերպով՝ առավելագույնս պահպանելով տեսաձայնագրության ամբողջականությունը, տեսանելիությունն ու լսելիությունը, քանի որ, հակառակ դեպքում, ձեռք բերված ապացույցների ձևի ու բովանդակության խնդիրների պատճառով դատարանում հնարավոր չի լինի արդյունավետորեն պաշտպանել մեղադրանքն ու ապացույցների ամբողջ ծավալն օգտագործել հանցավորի մեղավորությունը հաստատելու համար, որը կարող է հանգեցնել մեղավոր անձի անպատիժ մնալուն, ինչպես նաև կիմաստազրկի նախաքննության ընթացքում կատարած քննիչի ամբողջ աշխատանքը:

Օգտագործված նորմատիվ իրավական ակտերի, դատական ակտերի և գրականության ցանկ

1. ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգիրք, 01.07.1998 թ. ընդունված, 01.07.2022 թ. ուժը կորցրած:
2. ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգիրք, 30.06.2021 թ. ընդունված, 01.07.2022 թ. ուժի մեջ մտած:
3. «Քննչական գործողության ընթացքում կիրառվող տեխնիկական միջոցների բնութագիրը և չափանիշները, տեխնիկական միջոցների օգտագործման կարգը սահմանելու և Հայաստանի Հանրապետության Կառավարության 2019 թվականի ապրիլի 11-ի 401-ն որոշումն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» 2022 թվականի ապրիլի 7-ի N 457-Ն ՀՀ Կառավարության որոշում, 01.07.2022 թ. ուժի մեջ մտած:
4. Արմեն Հովհաննեսի Մանուկյանի վերաբերյալ թիվ ԵԴ1/1691/01/24 քրեական գործով 03.07.2025 թ. դատավճիռ:
5. Կարեն Սարգսի Մխիթարյանի վերաբերյալ թիվ ԼԴ/0090/01/24 քրեական գործով 11.04.2024 թ. «Ապացույցն անթույլատրելի ճանաչելու միջնորդությունը քննության առնելու մասին» որոշում:
6. Կարեն Սարգսի Մխիթարյանի վերաբերյալ թիվ ԼԴ/0090/01/24 քրեական գործով Վերաքննիչ դատարանի 10.11.2024 թ. որոշում:
7. Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարություն: Մաս 1: Հեղ. խումբ, գիտ. խմբ. Ա. Ղամբարյան, 2-րդ լրամշակված հրատ., Եր., «Լուսաբաց հրատարակչատուն», 2017, 632 էջ:
8. **Ղամբարյան Ա., Հովհաննիսյան Ա.,** Ապացուցման միջոցները և ապացուցումը Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարությունում: Գիտաուսումնական ձեռնարկ: Գիտ. խմբ. Ա. Ղամբարյան. Եր., ՀՌՀ հրատ., 2025, 615 էջ:
9. Теория доказательств в советском уголовном процессе // Отв. ред. Н.В. Жогин. Изд. 2-е. - М.: Изд. Юридическая литература, 1973. - 736 с.
10. **Шейфер С.А.** Следственные действия. Система и процессуальная форма. - М.: Юрлитинформ, 2001. - 219 с.
11. **Трефилов А.А.** Уголовный процесс зарубежных стран. Том 1 (15). Уголовный процесс Швейцарии. - М.: Изд. НИПКЦ Восход-А, 2016. - 1012 с.

ПРОБЛЕМЫ АУДИОВИДЕОЗАПИСИ СЛЕДСТВЕННЫХ ДЕЙСТВИЙ В УГОЛОВНОМ ПРОЦЕССЕ РЕСПУБЛИКИ АРМЕНИЯ

Аннотация

Действующий Уголовно-процессуальный кодекс Республики Армения (далее также – УПК), в определенной степени решая вопрос правового регулирования применения технических средств в ходе следственных действий, тем не менее в правоприменительной практике привел к различным подходам к порядку их использования, сформировав противоречивую следственную практику, которая не в полной мере соответствует сущности фундаментальных принципов уголовного судопроизводства.

В рамках статьи предметом обсуждения становятся проблемы, часто встречающиеся на практике в условиях требования обязательной аудиовидеозаписи следственных действий, а также конструкции их решения.

Осознавая высокую рабочую нагрузку следователей, мы в то же время считаем недопустимым несоблюдение в содержательном аспекте требований целостности, видимости и слышимости аудиовидеозаписи и полагаем, что ненадлежащим образом зафиксированное с помощью аудиовидеозаписи следственное действие может повлечь серьезные процессуальные осложнения – от невозможности его исследования в суде до признания доказательства недопустимым.

Необходимость обращения к рассматриваемой проблеме еще более усиливается в связи с тем, что законодатель Республики Армения, по сути, отказавшись от консервативного уголовно-процессуального подхода, впервые в действующем Уголовно-процессуальным кодексом Республики Армения предпринял попытку урегулировать вопрос применения технических средств в ходе уголовного судопроизводства.

Именно данным обстоятельством обусловлена объективная необходимость рассмотреть порядок и условия эффективного применения технических средств в уголовном судопроизводстве.

В статье с использованием методов сравнительного права, системного анализа и других научных методов обосновывается особая важность и значение надлежащей аудиовидеозаписи следственных действий в ходе уголовного судопроизводства, а также раскрывается ее криминалистическое содержание.

Ключевые слова: следственные действия, протокол следственного действия, аудиовидеозапись, технические средства.

ISSUES OF AUDIOVISUAL RECORDING OF INVESTIGATIVE ACTIONS IN THE CRIMINAL PROCEDURE OF THE REPUBLIC OF ARMENIA

Annotation

The current Criminal Procedure Code of the Republic of Armenia (hereinafter also referred to as the CPC), while to a certain extent resolving the issue of legal regulation of technical means during investigative actions, has, nevertheless, in law enforcement activity, led to various manifestations of its application, forming an investigative practice that is contradictory and not consistent with the essence of the fundamental principles of criminal procedure.

Within the framework of the article, the subject of discussion includes the problems frequently encountered in practice under the conditions of the mandatory audio-video recording requirement during investigative actions, as well as the mechanisms for their resolution. While recognizing the workload of investigators in Armenia, we consider it unacceptable not to maintain the requirements of integrity, visibility, and audibility of the recording in a substantive sense. We find that an improperly recorded investigative action can cause diverse procedural complications - from the impossibility of examination in court to the inadmissibility of evidence.

The necessity of addressing this situation is exacerbated by the fact that the Armenian legislator, essentially abandoning conservative criminal procedural thinking, has, with the current CPC, made the first attempt to regulate the application of technical means during proceedings. This gives rise to an objective necessity to discuss the conditions for the effective application of technical means in criminal proceedings. Using comparative, systemic, and other methods, the article substantiates the special importance of proper recording of investigative actions during criminal proceedings and reveals its forensic content.

Keywords: investigative actions, protocol of investigative action, audiovisual recording, technical means.

Հոդվածը հանձնված է խմբագրություն 15.01.2026 թ., տրվել է գրախոսության 20.01.2026 թ., ընդունվել է տպագրության 30.01.2026 թ.: